

Beretning

---

1. Projektets titel

Scenarier og Natur-, Miljø-, og LandskabsFarmTest

---

2. Projektperiode

Projektstart: Januar 2010 Projektafslutning: December 2012

---

3. Projektets udbytte og effekt, formål og projekforløbet

Projektets udbytte og effekt:

I projektet er der sat fokus på at demonstrere aktuelle tiltag til gavn for natur, miljø og landskab, samt at beskrive de regler inden for natur, miljø og landskab, der har afgørende betydning for den daglige og den fremtidige landbrugsdrift. Via projektet er det sikret, at landmænd har fået aktuel tilgængelig viden om de centrale rammebetingelser, der knytter sig til natur, miljø og produktion.

Natur-, Miljø-, og LandskabsFarmTest har bidraget til, at landmænd har fået konkrete værktøjer og retningslinjer på baggrund af indsamlet viden, der er formidlet ud til landmænd på en enkel og direkte anvendelig form. Formålet med dette har været at vise, hvordan forskellige typer af natur, miljø- og landskabstiltag virker i praksis.

Projektet har i høj grad medvirket til at sikre en højere, mere velkvalificeret og grundigt gennemarbejdet videdeling inden for natur- og miljøområdet. Projektet har været helt centralt i forhold til at sikre faglig viden til landmændene, så disse og deres rådgivere i højere grad har fået adgang til optimal viden om de regelsæt og rammer, der påvirker landbrugsproduktionen inden for projektemnerne. Projektet har givet mulighed for at få opstillet mulige løsninger på forskellige natur- og miljømæssige problemstillinger. Endvidere har projektet været med til at tydeliggøre, at der på baggrund af det meget komplekse samspil mellem regler og tilskudsordninger, er et stort behov for tværfaglig rådgivning med høj faglig ekspertise.

Projektets formål:

Formålet med projektet har været, at demonstrere og formidle praktisk anvendelig viden på et område, hvor kompleksiteten mellem regler og tilskudsordninger er meget stor. Målet med projektet har derfor været, at opstille scenarier for, hvordan landmænd kan agere i samspillet mellem natur, miljø og landbrugsproduktion.

Projektet har to hovedformål:

- 1) Afprøvning af konkrete Natur-, Miljø- og LandskabsFarmTest
- 2) Gennemførelse af scenarier og vidensynteser for konsekvenser af de regler og tilskudsordninger, der er for landbrugere inden for området natur og miljø.

Projektets faglige forløb:

Sammendrag

Der er gennemført 4 Natur-, Miljø- og LandskabsFarmtest. På baggrund af erfaringerne fra testene, er der udarbejdet 3 informationsfoldere og en rapport. Gennem hele 2011 har der været meget fokus på de scenarier, der er arbejdet med i projektet. Projektet har således haft en helt central rolle i mange af de oplæg, artikler og forum, der i løbet af 2011 har været, om de muligheder og begrænsninger, der er for landmænd, der gerne vil udføre naturpleje og benytte de tilgængelige tilskudsordninger. Emner omkring §3 beskyttet natur, bilag IV beskyttede arter og Natura 2000 planerne og andre areal- og lovgivningsmæssige barrierer og begrænsninger, er ligeledes behandlet i projektet. Erfaringerne omkring sikring af optimale processer mellem rådgivere har ført til en vigtig erfaring omkring behovet for mere og bedre koordinering. Således vil der allerede i 2012 blive arbejdet videre med dette vigtige område, for at sikre bedre og mere helhedsorienteret rådgivning til landmænd omkring natur- og arealforvaltningsmæssige spørgsmål.

Aktiviteter og resultater

---

1. Natur-, Miljø-, og LandskabsFarmTest

Lysesiv

Der er lavet en NaturFarmtest, hvor der er indsamlet erfaringer fra forskellige bekæmpelsesstrategier for lysesiv. Formålet har været at komme med nogle overordnede anbefalinger til en bekæmpelsesstrategi. NaturFarmtesten bygger på en spørgeskemaundersøgelse blandt 40 landmænd. De indhentede svar er efterfølgende analyseret og anbefalingerne er samlet i en artikel, der er publiceret på LandbrugsInfo.dk. Denne NaturFarmtest er en praktisk efterprøvning af nogle af de teorier, der var konklusionen på en undersøgelse af lysesiv, som blev lavet i 2008, samt en forlængelse af den NaturFarmtest, der blev gennemført i 2010.

Tiltag for markvildt

Gennem de seneste to år er der lavet en NaturFarmtest, hvor der er afprøvet forskellige markvildttiltag. NaturFarmtesten for 2011 har været en udvidelse af testen fra 2010, hvor der har været mere fokus på hare samtidig med, at det brede perspektiv på alle agerlandets dyrearter er bevaret.

Formålet med NaturFarmtesten har været at fokusere på landmanden som naturforvalter. Gennem NaturFarmtesten er der blevet demonstreret og afprøvet en række forskellige tiltag i markfladen og i markkanten, som kan tilgodese markvildtet, uden at det hindrer en effektiv produktion. I alt har 8 landmænd medvirket i NaturFarmtesten. Der er iværksat en række konkrete markvildttiltag hos de medvirkende landmænd. Udgangspunktet for testen har været at synliggøre, hvad der er muligt at gennemføre inden for de eksisterende regler og støttebetingelser. Der har således været tale om en test af muligheder og barriere ved etablering og vedligeholdelse af tiltag for hare og andre markvildtsarter.

Konstruerede vådområder

Konstruerede vådområder har et stort potentiale for at reducere næringsstofudvaskningen fra marker til vandmiljøet via nedbringelse af næringsstofindholdet i drænvand. I koordination med Forskningsprojektet SupremeTech er der formidlet viden om minivådområders potentiale bl.a. i form af ministerbesøg.

LandskabsFarmTest

Denne LandskabsFarmTest tager på en helt ny måde fat i aktuel viden om traditionelle landskabstyper og -strukturer og kobler det sammen med eksisterende viden om opbygning og pleje af levende hegn i landbrugslandskabet. Formålet har været at systematisere, visualisere og inspirere til en bedre placering af levende hegn i et givent landskab.

Erfaringerne fra denne LandskabsFarmTest er formidlet via et inspirationskatalog, der er trykt i 500 eksemplarer. Kataloget er rigt illustreret og indeholder temaer såsom:

Landskabstyper, landskabsstrukturen, tilknytning til bygningsanlæg, opbygning af levende hegn, plantevalg og udformning samt vedligeholdelse af de levende hegn.

2. Scenarier

Der blev opstillet og udarbejdet scenarier for de arealforvaltningsmæssige problemstillinger, som landmænd står over for i hverdagen. Det handlede i projektet primært om formidling af de mange regelsæt, der knytter sig til natur, miljø og produktion, samt om synliggørelse af de mest hensigtsmæssige arbejdsprocesser, der fører til optimale løsninger.

Muligheder og begrænsninger for landmænd, der gerne vil udføre naturpleje.

Der har i løbet af 2011 været meget interesse og fokus på naturpleje som driftsgren. Der er orienteret om de barrierer og muligheder, der opstår i forbindelse med udførsel af naturpleje. Dette er f.eks. for lave tilskudsstaser i gældende ordninger, for dårligt udpegningsgrundlag og for restriktiv kontrol af arealerne osv. Samtidig har der i projektet også været orienteret om potentialet for at gøre naturpleje til en ny driftsgren.

Hvilke konsekvenser har det for landmænd, at arealer bliver udpeget som §3 arealer?

Der er løbende formidlet om Naturbeskyttelseslovens §3, herunder hvilken betydning §3 beskyttelsen har for den enkelte landmand, hvilke regler der knytter sig til beskyttelsen, samt hvilke plejemuligheder, herunder tilskud, er der for sådanne arealer? Desuden er der orienteret om det nye serviceeftersyns betydning.

Miljøgodkendelser og følsomme naturtyper/ammoniakfølsomme skove

Der er udviklet og gennemført et kursus i "Følsomme naturtyper betydning for husdyrproduktioner". Kurset gav indblik i de juridiske rammer for den nye regulering på området samt nyeste viden om ammoniakbelastningen af naturen. Endvidere blev det belyst, hvilke udfordringer reguleringen giver for kommuner og landbruget, og hvordan disse tænkes håndteret.

Der blev på Plantekongressen 2012 afholdt en session om ammoniakfølsom skov, som gav indblik i baggrunden for reguleringen og aktuel viden om ammoniakbelastningen af skovene.

Tilskudsordninger og nye/ændrede regler om natur, miljø og arealforvaltning

I 2011 har der været meget fokus på tilpasning af ordningerne, hvor bl.a. udpegningsgrundlaget for tilskudsordningerne blev indsnævret. Ligeledes blev kontrollen af miljøordningerne skærpet, hvilket har betydet, at der i projektet har været fokus på information omkring regler for kontrol af ordningerne. Der er formidlet viden om, hvor og hvornår det er optimalt at benytte disse ordninger, samt orienteret løbende om afklaringer m.m. Der er givet løbende rådgivning om krydsoverensstemmelsesreglerne for landbrugsproduktionerne.

Bilag IV arter

Der har været løbende rådgivning gennem året om betydningen af reglerne for beskyttelse af bilag IV arter for landbrugsdriften. I formidlingen har der indgået vurdering af betydningen af tilstedeværelse af bilag IV arter for landbrugerne.

3. Sikring af optimale processer mellem rådgivere til gavn for landmanden

I projektet har der været afholdt workshops på 3 lokale rådgivningsvirksomheder. Målet med disse var, at de lokale fagpersoner fik klarhed over, hvordan de sikrer en mere smidig og fagligt optimal rådgivning til landmænd inden for det komplekse samspil mellem regler knyttet til mark- og husdyrproduktionen og natur- og miljøregler, samt tilskudsordninger.

I de afholdte workshops blev de lokale rådgivere konfronteret med, om deres daglige rutiner og samarbejdsstrukturer, mellem planteavlskonsulenterne og natur- og miljøkonsulenterne var tilfredsstillende. Workshopperne viste, at der var arbejdsrutiner og samarbejdsprocesser mellem rådgiverne, der med fordel kunne optimeres.

---

4. Formidling og vidensdeling vedr. projektet

Alle scenarier og FarmTest er gennemført med et højt udbytte til følge.

Der er udarbejdet og revideret følgende faktaark og foldere:

Gør markerne til gode levesteder for markvildtet

- http://projektfinansiering.vfl.dk/Promilleafgiftsfonden/2011/ScenarierogFarmTest/Sider/faktaark_1_gode_levesteder_for_markvildtet_5df744f6-27af-48cc-8483-bb8e19fe4285.pdf

Tiltag for markvildtet – etablering af gode levesteder for agerhøns og harer

- http://projektfinansiering.vfl.dk/Promilleafgiftsfonden/2011/ScenarierogFarmTest/Sider/Tiltag-for-markvildtet_712813fa-9bb9-47b7-9040-e75f31453013.pdf

Levende hegn i landskabet – inspiration til placering og udformning

- http://projektfinansiering.vfl.dk/Promilleafgiftsfonden/2011/ScenarierogFarmTest/Sider/Levende-hegn-i-landskabet_33efb4df-cd7f-4c8f-83a8-2ea4d7c21fa5.pdf
-

Minivådområdet

- http://projektf finansiering.vfl.dk/Promilleafgiftsfonden/2011/ScenarierogFarmTest/Sider/Minivaadomraade-r-folder_d7e1147e-1fd9-43fa-9be2-16e0d8ca8c8e.pdf
- Se alt offentliggjort informationsmateriale her:
<http://projektf finansiering.vfl.dk/Promilleafgiftsfonden/2011/ScenarierogFarmTest/Sider/default.aspx>

En væsentlig del af projektets resultater er blevet formidlet på Plantekongressen 2012, der for tredje år i træk blev gennemført med en ekstra dag, hvor der var fokus på natur-, miljø- og landskabsrelaterede emner. Således var der igen i 2012 to hele dage med sessioner udelukkende om natur-, miljø- og landskab. Til disse sektioner var der mere end 350 deltagere.

Desuden er der afholdt en lang række foredrag, ligesom der har været anden omtale og afholdt markvandring, kurser, seminar m.m. Se oversigt over disse i tabel 1. Der har været stor interesse for projektets resultater fra både rådgivere, landmænd, samt forskningsinstitutioner og myndigheder.

Tabel 1. Offentliggørelse vedr. projektet Scenarier og natur, miljø- og landskabsfarmtest

Arrangement	Dato	Sted	Antal deltagere
Indslag i TV2 Østjylland	04-02-2012	TV2 Østjylland	
Indslag Radio Midt Vest	26-01-2012	Radio Midt Vest	
Indslag P4 Østjylland	04-02-2012	P4 Østjylland	
Markvandring: Ministerbesøg	04-04-2012	Rodstenseje	Ca. 100
Markvandring: Markvildt	08-09-2011	Djursland	9 landmænd
Markvandring: Markvildt	07-09-2011	Herning	20 landmænd
Kursus: Følsomme naturtypers betydning for husdyrvidelser	19-9-2011	Molslaboratoriet	12 Rådgivere og sagsbehandlere
Oplæg: Hvad man skal opmærksom på ved køb af ejendom?	12-10-2011	VfL	20 Landbrugsskoleelever på driftslederuddannelser
Kursus: Aktuel arealforvaltning	11-11-2011	Koldkærgaard	25 Rådgivere og sagsbehandlere
Workshop om biodiversitet - Konflikter i forbindelse med etablering af natur	22-08-2011	København	35 Primærbestyrelsen for Landbrug & Fødevarer
Debatmøde: Hvordan kan landbruget bidrage til øget biodiversitet: Muligheder og konflikter	23-08-2011	Vissenbjerg	70 åbent møde for landmænd, rådgivere, andre interesserede
Temadag om Natura 2000-planerne	07-03-2011	Koldkærgård	30 rådgivere
Oplæg: Rådgivning om natur	12-10-2011	KU-life	23 KU LIFE studerende
Stormøde om Natura 2000-planer	07-02-2011	Skærbæk	Ca. 200 landmænd
Indlæg for Natura 2000 erfa-gruppe	09-02-2011	Patriotisk Selskab	14 landmænd
Stormøde om Natura 2000-planer	28-02-2011	Svendborg	Ca. 60 landmænd og rådgivere
Temadag for private rådgivere: MVJ-ordninger og reglerne for pleje	05-03-2011	VFL	30 rådgivere
Temadag om Vand- og Natura 2000 planer	11-03-2011	Dalum Landbrugsskole	Tolvmandssektionen. 40 landmænd

Temadag om Vand- og Natura 2000 planer	22-03-2011	Ribe	20 landmænd
Natura 2000 stormøde: Natura 2000-planer	31-03-2011	Støvring	Ca. 70 landmænd
Møde med Fødevarerhverv: Eksempler på underkendelse af plantedækket på arealer med miljøtilsagn	06-04-2011	FERV, København	Møde med embedsmænd ca. 10
Workshop om fremtidige miljøordninger: Udfordringer med nuværende kontrol – og forslag til ændringer	06-06-2011	FERV, København	Ca. 35 embedsmænd, rådgivere, kommunalt ansatte m.fl.
Indlæg: Afgræsning af ekstensive græsarealer med kødkvæg	28-02-2011	Kvægekongres, Herning	Ca. 150 landmænd, rådgivere m.fl.
Workshop: Hidtidige erfaringer med naturpleje	23-06-2011	Naturstyrelsen	25 embedsmænd, forskere, kommunale og statslig ansatte
Temadag: Kommunernes hørings-svar på Natura 2000 planer	30-08-2011	Koldkærgård	Ca. 25 Koordinerings-gruppe for Vand- og Natura 2000
Indlæg: Natur og arealforvaltning – Muligheder og begrænsninger	12-10-2011	Videncentret for Landbrug	Ca. 25 elever fra Gråsten landbrugsskole
Kursusindlæg: Aktuelle udfordringer i plejegræsordningen	11-11-2011	Koldkærgård	Ca. 15 kursusedtagere
Indlæg: Natura 2000 planer – Hvad er udfordringen lige nu?	30-08-2011	Koldkærgård	Ca. 25 Koordinerings-gruppe for Vand- og Natura 2000
Stormøde: Natur – Barrierer og muligheder	24-11-2011	Herning	Ca. 60 landmænd
Biodiversitetssymposiet 2011: Naturpleje som driftsgren	21-01-2011	Aarhus Universitet	Ca. 200 forskere, myndigheds personer, rådgivere
Seminar om markvildt: Hvordan får vi sat fokus på agerlandets natur?	24-02-2011	Skovskolen	Ca.70 rådgivere, forskere, landmænd, jægere m.fl.
Plantekongres 2012: Natura 2000 i andre lande	12-01-2012	Plantekongres, Herning	Ca. 120
Plantekongres 2012: Støtteordninger til landbruget og deres effekt	12-01-2012	Plantekongres, Herning	Ca. 150
Plantekongres 2012: Ammoniak og terrestrisk natur	12-01-2012	Plantekongres, Herning	Ca. 140

5. Projektansvarlig

Heidi Buur Holbeck, tlf. 8740 5450, hbh@vfl.dk